

Absztrakció és beleérzés – avagy beszéljünk a párhuzamos világokról

Így hivatkozzon erre a cikkre:

Csorba József. „Absztrakció és beleérzés – avagy beszéljünk a párhuzamos világokról”.

Információs Társadalom II, 4. szám (2002): 150–151.

<https://dx.doi.org/10.22503/inftars.II.2002.4.8>

A folyóiratban közölt művek

a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 4.0

Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően használhatók.

Csorba József

Absztrakció és beleérzés

– avagy beszéljünk a párhuzamos világokról

A kölcsönzött cím elsősre annak a tanácstalanságnak lett a következménye, hogy miért Talbott és miért éppen ez az írása az apropó. Azután többszöri olvasás után már tisztelni kezdtem a válogató esztét, mert ez az írás valóban felfogható az információs társadalom problémakör esszenciájaként.

Az „absztrakció és beleérzés” viszony végül itt azt jelenti, hogy a közvetlen (érzéki) tapasztalás helyett, adatok halmazával (egy képernyőn) dolgozva játszunk le a folyamatokat, s ez szükségképpen jár azzal, amit elidegenedésként lehet leírni. Azonban a technológia, vagy a világ technologizálása mint egy „új elembertelenedés” megközelítést már korántsem tartom annyira izgalmasnak, mert a filozófia vagy a szociológia és más diszciplínák információ-problematikája nem annyira érdekes, mint az információtudomány hatása.

Információ, tér és idő

Ha nem ragadunk le mereven a Talbott-i gondolatmenet példájánál, akkor is az információ–tér–idő viszonylatokhoz jutunk, de ha követjük Talbott logikai vezetőjét, akkor talán elkerülhetjük a Móricka-fordulatot, akinek mindenről ugyanaz jut eszébe: hogy ti. hol vagyunk mi ebben a szép elidegenedésben. A magyarok „semmi sincs a helyén” társadalma az információtársadalom-paradigmák között ugyanis egy olyan képlet, amelyben a technológiai modernizáció még nem érte el az igazán megtermékenyítő hatásokat, de már minden kellemetlen mellékhatása megjelent ahhoz, hogy egy szomorkás fejlődő ország állapotába kerüljünk. Ez persze, elég alapot ad a magyar szociológiának is, hogy könyvtárnyi irodalmat gyártson, – ha kissé utánérzésszerűt is – az információtechnológia, elidegenedés és szabadság viszonyok tárgyalásával.

Média és kommunikáció

E viszonylatban az információ és a jelentés (összességében a tartalom) a minden dolgok lényege. Talbott a jelentéstartalomtól elvált információ tengeréről, meg a televíziós híradó által szolgáltatott inkoherens információs környezetről ír. Nálunk mindez úgy csapódik le, hogy miközben szűkebb környezetünk információs univerzummá szélesedett, a tévéhíradózás megszűnt, a balesetekből, bűnözésből és szerencsétlenségek-ből álló hírpercesek pedig valóban teljesen irrelevánsak a mi életünkben.

Persze, az is elég valószerűtlen, hogy egy egész információs univerzumból kapjunk naponta közvetlenül, érdekes, híreknek minősülő információkat, de a „szellemi

termékké” magasztosított információfogyasztásban azért lehetne egy kicsivel több az észlelmény (kognitáció), mint az ösztönélmény (koitáció). E téren talán az a gond, hogy az információs műveltségünk van még nagyon alacsony fokon. Valamelyik média-guru kérdez rá, hogy milyen alapon várunk több „észlelményt” a médiakultúrából, ha az információs és digitális kor játéka is csak az „ösztönélmények” szintjén kötnek le bennünket.

Káosz és új információs tér

Persze, hosszasan értekezhetünk a „teljes körű, jelentéssel bíró kontextus” (Talbot) elvesztéséről, de sokkal érdekesebbnek tartanám a teremtő rombolásban a széthullás bizonyítékainak keresése (ill. az afeletti, „trendi” jellegű, „spleen-es” borongás) helyett az új összegzés (szintetizálás, visszacsatolás stb.) bizonyítékainak megtalálását, tudatosítását. Mindezt azért lehet és kell igényként megfogalmazni, mert az információ tengerében mint káoszban, benne vannak azok az ismeret és tény-halmazok, amelyek azonnali alkalmazkodási változásokra sarkallhatnának bennünket. (S a váltásokra mielőbb sort kellene keríteni már a mai tudásunk szerint is!) Gondolok itt arra pl., hogy az elmúlt évtizedekben összegyűjtött (telemetrikus) megfigyelési adatok összegzése is leállni látszik, mert az újabb adatok tengere, az azonnali felismerések sürgető igénye, ill. mindenféle más mellékes szempont miatt leterheli a feldolgozási kapacitásokat.

Merre van az arra?

Ha pedig a saját kis kvázi-kaotikus társadalmunkra, országunkra, államunkra gondolok, akkor különösen zavaró, hogy az információs eszköz kultúránk alulfejlettségét, információs műveltségünk hiányosságait felfedező, szociológiai jellegű megközelítésnek könyvtárnyi irodalma van, de az összegző törekvéseknek nyoma sincs. Vajon mi az oka annak, hogy számvetésre és szembesülésre képtelen egyének és közösségek társadalma lettünk, hogy a legnyilvánvalóbb ismeretstruktúrák (korai tudáshalmazok) összeállása sem inspirál bennünket egy igényesebb, szintetizáló munka elvégzésére.

Absztrakció és beleérzés: információkezelő készségeink és az új információs tér és/vagy rend viszonyából következő tulajdonságok, minőségek jelentek meg, melyeket Talbot nyomán az információs univerzum alapélményeként fogunk fel, de csak mint gondolatébresztő kiindulást hivatkozhatjuk. Ha komolyan vesszük ezt az újabb vitaindító kezdeményezést, akkor a magam részéről – a technológizálás nem mellőzhető szempontjai helyett, vagy inkább azokkal együtt – az információs társadalom leginkább égető kihívásaként a mérés és minősítés új szempontjait, valamint az információ közjó jellegének kitárgyalását javaslom.

*Csorba József az IFTI információs tanácsadója
ifti@enternet.hu*